

ՄԱԳԻՍՏՐՈՍԻ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ ՊՐԱԿՏԻԿԱՅԻ ՕՊՏԻՄԱԼԱՑՄԱՆ ՈՒՂԻՆԵՐՆ ՈՒ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ ԲՈՒՀՈՒՄ

Լ.Հ. Սարափիկյան

Խաչատուր Աբովյանի անվան հայկական պետական մանկավարժական համալսարանի հատուկ մանկավարժության և հոգեբանության ամբիոնի դոցենտ, մանկավարժական գիտությունների թեկնածու

Հանգուցային բառեր և արտահայտություններ.

մագիստրոսի մասնագիտական հմտություններ, մանկավարժական պրակտիկա, մեթոդ, մեթոդաբանություն, մանկավարժական տեխնոլոգիա, մանկավարժական գործընթաց:

Բարձրագույն կրթության ոլորտում տեղի ունեցող փոփոխությունները նոր ուղերձ են հղում բուհական մանկավարժ պատրաստող ինստիտուտներին [2]: Դրանք պահանջում են մանկավարժական տեխնոլոգիաների կատարելագործում և ներդրում նաև ժամանակաից բարձրագույն կրթության ոլորտ: Ըստ Վ.Պ. Բեսպալկոյի՝ մանկավարժական տեխնոլոգիա ասելով՝ հասկանում են ուսումնական գործընթացի իրականացման բովանդակային տեխնիկան [3]: Մանկավարժական բուհերը չափազանց մեծ պատասխանատվություն են կրում սուսանողներին այդ տեխնիկաներին տիրապետել սովորեցնելու հարցերում: Դա են վկայում մագիստրատուրայի բաժնի ուսանողների մանկավարժական պրակտիկայի առջև դրված այժմեական պահանջներն ու կազմակերպման մոտեցումները: Համաձայն դրանց՝

մագիստրատուրայի բաժնի ուսանողը պետք է սովորի կազմակերպել բուհում իրականացվող մանկավարժական գործընթացը, պլանավորի և համակարգի այն: Ելնելով սույն հարցերի կարևորությունից՝ փորձել ենք ուսումնասիրել մագիստրատուրայի բաժնի ուսանողների մանկավարժական պրակտիկայի կազմակերպման դրվածքը: Դրա համար ուսումնասիրվել են նաև մանկավարժական մասնագիտությունների չափորոշիչների նախագծերը՝ որոշակի առարկայի համար:

«Մանկավարժական մասնագիտությունների չափորոշիչների նախագծերը ընդգրկում են մանկավարժի գիտելիքների, ընդունակությունների, կարողությունների, հմտությունների, կոմպետենտությունների մասնագիտական և անձնային հատկություններին ներկայացվող նվազագույն պահանջների համակարգը, որոնք ամբողջությամբ վերցված՝ հնարավորություն են ընձեռում զբաղվել մանկավարժական գործունեությամբ և կանխորոշել այդ գործունեության հաջողությունը» [1]: Ասվածից հետևում է, որ մագիստրատուրայի բաժնի ուսանող-

ղը պետք է տիրապետի մանկավարժական մի շարք տեխնոլոգիաների, տեղեկանա կրթական չափորոշիչների ընդհանուր կառուցվածքին, բովանդակությանը և դրանից օգտվելու ձևերին:

2010-2012 ուս տարում մեր կողմից շուրջ 50 մագիստրոսի շրջանում իրականացվել է հետազոտություն, որի նպատակն էր՝

- բացահայտել մագիստրատուրայի բաժի ուսանողների մանկավարժական պրակտիկայի արդյունավետությունը և դրա վրա անդրադարձող գործոնները.
- ուսումնասիրել մանկավարժական գործընթացը կազմակերպելու մագիստրոսների ընդհանուր պատրաստավության մակարդակն ու որակը.
- մշակել մագիստրոսների կողմից անցկացվող մանկավարժական պրակտիկայի որակի բարձրացման ուղիներ և միջոցներ:

Ելնելով հետազոտության նպատակից՝ առաջադրվել են հետևյալ խնդիրները՝

- վերլուծել մանկավարժական պրակտիկային առնչվող կազմակերպչական հարցերը,
- բացահայտել ուսանողների գիտելիքների, կարողությունների, հմտությունների որակը և դրանցից օգտվելու փորձը,
- հետազոտել ուսանողների տեղեկացվածության մակարդակը մանկավարժական տեխնոլոգիաների և կրթական չափորոշիչների հարցում,
- տեղեկանալ մագիստրոսի՝ ստեղծագործաբար և ինքնուրույն գործելու կարողություններին:

Մանկավարժական պրակտիկայի կազմակերպչական հարցերի վերլուծությունը ցույց է տվել, որ բուն պրակտիկ գործունեությանը նախորդող որոշ օղակներ բոլորովին բաց են մնում: Բացի այդ, գործնականորեն հստակեցված չեն մագիստրոսների կողմից դասավանդվող առարկաները, այն կուրսերը, որտեղ պետք է նրանք դասավանդեն, խմբերում՝ ուսանողների քանակը, ինչպես նաև պրակտիկայի ղեկավարների գործառույթները: Հետազոտություններից պարզ է դարձել, որ մագիստրոսները դասավանդման գործընթացում հիմնականում նմանակում են ղեկավարին, որը տվյալ պահին առարկան դասավանդող դասախոսն է / կամ նրանց կողմից գրվող թեզերի ղեկավարները/, դժվարանում են գործել ինքնուրույն և ստեղծագործաբար: Պրակտիկայի ընթացքում ուսանողի դրսևորած գործունեության հիմնական ձևը «Ժամանակավրեպ» դասախոսություններն են: Մագիստրոսի գիտելիքների, կարողությունների, հմտությունների որակը, դրանցից օգտվելու գործնական փորձի հետազոտությունները ցույց են տվել, որ անգամ բարձր առաջադիմություն ունեցող ուսանողնրը (70 %) դժվարանում էին նոր և փոփոխվող իրադրություններում օգտվել սեփական գիտելիքներից, հաղորդել դրանք ուրիշներին, բացատրել և այլն: Բացի այդ, նրանք խնդիր ունեին իրենց իսկ կողմից հաղորդված նյութի շրջանակներում հարցադրումներ կատարելու մեջ՝ մասնավորապես՝ ձևակերպման, իմաստային կողմի հստակեցման, հաղորդված նյութի և տրված հարցի միջև գործող պատ-

ճառահետևանքային կապերի պահպանման և այլ հարցերում:

Մագիստրոսների մանկավարժական տեխնոլոգիաների, կրթական չափորոշիչների հարցում տեղեկացվածության մակարդակի բացահայտամանն ուղղված աշխատանքների ընթացքում պարզվել է, որ նրանց ընդամենը 36%-ը գաղափար ուներ կրթական չափորոշիչի մասին: Այն հարցին, թե «Դասախոսության ի՞նչ ձևեր գիտեք», օգնությամբ կարողացավ պատասխանել 40 %-ը, սակայն իր պրակտիկ գործունեության ընթացքում դրանցից և ոչ մեկից գրեթե ինքնուրույն չօգտվեց, «Որո՞նք են դասախոսության մեթոդները» հարցին կրկին հիմնականում օգնությամբ պատասխանեց 40 %-ը, սակայն պրակտիկայում ցուցադրման մեթոդից ինքնուրույն օգտվեց միայն 20%-ը, «Ի՞նչ է մանկավարժական տեխնոլոգիաներ գիտեք և կարո՞ղ եք համեմատել մեթոդ, մեթոդիկա և մանկավարժական տեխնոլոգիա հասկացությունները» հարցին հստակ պատասխանեց միայն 20%-ը: «Մանկավարժական ի՞նչ տեխնոլոգիաներ գիտեք» հարցին պատասխանել են «Խաղային», «Անհատական», «Խմբային»՝ մոտավորապես 36%-ը: Հաճախ ամենաբանիմաց ուսանողն անգամ դժվարանում է լսարանի հետ հաղորդակցվելու հարցերում: Դասի ժամանակ «Դասախոս-ուսանողը» թույլ է տալիս մանկավարժական տակտի կոպիտ խախտումներ, որոնք, ըստ մեզ, ոչ միայն ուսանողի՝ անհրաժեշտ մասնագիտական նախագիտեքների մեջ թերացման, այլև՝ լարվածության, օրվա դասին անպատրաստ լինելու, ուսումնա-

սիրվող նյութը համակարգել չկարողանալու հետևանքներ են: Մագիստրոսների մանկավարժական պրակտիկայի ընթացքի ուսումնասիրությունները թույլ են տալիս ամրագրել դասի կազմակերպման մեջ առավել հաճախ հանդիպող սխալները, որոնցից են՝ մեկ ուսանողի վրա երկար կենտրոնանալը, լսարանն անկառավարելի թողնելը, նույն հարցի շուջ չափազանց երկար ծավալվելը, նորագույն տեխնոլոգիաները փորձարկելու անկարողությունը, դիդակտիկ միջոցներից չօգտվելը, խաղային մեթոդներ և պրոբլեմային իրադրություններ ստեղծելու անկարողությունը: Կարծում ենք, որ այս դժվարությունների հիմքում ընկած են մագիստրոսի մանկավարժական պրակտիկայի կազմակերպման, գիտականորեն հիմնավորված մեթոդական ուղեցույցների բացակայությունը: Ելնելով վերոհիշյալից՝ մեր կողմից մշակվել է առարկայի դասավանդման օրինակելի պլան /հավելված/, որը յուրաքանչյուր դասավանդվող առարկայի համար ուսանողի կողմից լրացվելով, մանկավարժական գործընթացի ծրագրավորման հնարավորություն է ընձեռում: Արդյունքում, մագիստրոսները սովորեցին սահմանել դասի նպատակը, խնդիրները, մեթոդները, ելքային արդյունքները, բացի այդ ակնհայտորեն բարձրացավ նաև նրանց մանակավարժական տակտը: Մանկավարժական պրակտիկայի գործընթացում ներդրված հատուկ պլանի կիրառման ընթացքում մագիստրոսները սկսեցին ինքնուրույն օգտվել նաև ներածական, տեղեկատվական դասախոսություն-

ներից, կարողացան դասի ընթացքում ստեղծել պրոբլեմային իրավիճակներ և օգտվել դասի կառուցման «Խճանկարային», խաղային, ցուցադրման/ համակարգչային/, բացատրության, մեթոդներից:

Այսպիսով, մասնագիտական հմտությունների ձևավորման հարցը բուհական դասավանդողի պատրաստան հարցում ենթադրում է մանկավարժական գործընթացի կառուցման մեթոդական կուռ համակարգի ստեղծում, որտեղ մաս-

նավորապես շեշտադրվում են ուսումնառության կազմակերպման միջոցների, մեթոդների, հնարների արդյունավետ մշակման և ներդրման ուղիները: Այս համատեքստում առանձնակի նշանակություն է ձեռք բերում ինչպես դասախոսներին, այնպես էլ ուսանողներին հատկացվող մեթոդական ուղեցույցների, ձեռնարկների, օժանդակության այլ ձևերի մշակման անհրաժեշտությունը:

Հավելված

ԱՌԱՐԿԱՅԻ ԴԱՍԱՎԱՆԴՄԱՆ ՊԼԱՆԻ ՁԵՎԱԶԱՓ

ԱՄԻՍ-ԱՄՍԱԹԻՎ
ԿՈՒՐՍԸ,ԽՈՒՄԲԸ
ԱՌԱՐԿԱՆԼ
ԴԱՍԻ ԹԵՄԱՆ
Բովանդակությունը
Նպատակը
Խնդիրները
Դասի պլանավորումը՝ ըստ ժամանակի և թեմաների՝ 80 րոպեի կտրվածքով
Դասի տիպը՝դասախոսություն, գործնական
Դասախոսության կամ գործնական աշխատանքի կազմակերպման ձևը
Դասախոսության կամ գործնական աշխատանքիկազմակերպման մեթոդները

ՈՒՍՈՒՄՆԱԶՈՒԹՅԱՆ արդյունքներն'ըստ դասի տիպի.
ԳԻՏԵՆԱ
ԿԱՐՈՂԱՆԱ
ՏԻՐԱՊԵՏԻ
Կիրառվող մեթոդի կամ մեթոդներիի նկարագրություն
Օգտագործված գրականություն
Ինքնուրույն նշումներ դասի վերաբերյալ
ՈՒՍԱՆՈՂԻ ԱԱՀ
ԴԱՍԱԽՈՍԻ ԱԱՀ, ԳԻՏ. ԱՍՏԻՃԱՆ, ՊԱՇՏՈՆ

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. Պետրոսյան Հ.Հ. Մասնագիտական կոմպետենտությունների որոշման խնդիրը բարձրագույն մանկավարժական կրթության չափաբերման ոլորտում //Գորիսի պետական համալսարանի միջազգային II գիտաժողովի աշխատանքների ժողովածու. Գորիս-2011, էջ՝ 719-725:

2. Международный ежегодник по технологии образования и обучения, 1978.79.-Лондон, Нью-Йорк,1978.

3. Педагогические технологии: Учебное пособие для студентов педагогических специальностей // Под общей ред. А.В. Кукушкина .- Серия « Педагогическая образование» .-М.: ИКЦ «МарТ»., Ростов н/Д: Изд. Центр «МарТ»., 2004, 336 с.

РЕЗЮМЕ

ПУТИ И СРЕДСТВА ОПТИМИЗАЦИИ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ПРАКТИКИ МАГИСТРОВ В ВУЗЕ

Л.А.Саратикян

доцент кафедры специальной педагогики и психологии Армянского государственного педагогического университета имени Хачатуря Абовяна, кандидат педагогических наук

В статье проанализирован ход педагогической практики магистров, намечены пути и средства повышения ее качества. Представлен также примерный план проведения учебного заня-

тия, который направлен на формирование теоретических знаний и практических умений, навыков и компетенций магистров.

SUMMARY

THE WAYS OF MASTER DEGREE IMPROVEMENT PRACTICE IN HIGHER EDUCATION

L.H. Saratikyan

*Associate professor of the Chair of Special Pedagogy and Psychology Khachatur
Abovyan Armenian State Pedagogical University,
Candidate of Pedagogical Sciences*

This article is about pedagogical practice of masters degree. Research aimed ways how to improve this pro-

cess and quality . Besides, is presented a special plan for the organization of pedagogical practice of masters degree.